

Speech staatssecretaris Teeven bij het 200 jarig bestaan van de commissies van toezicht op 3 november in de Eenhoorn in Amersfoort. Aanvang: 9.45 uur. In aanwezigheid van prinses Beatrix.

Koninklijke hoogheid, dames en heren. Fijn dat u hier naar toe bent gekomen om het jubileum van de Commissies van Toezicht luister bij te zetten. Eigenlijk vieren we het feit dat de functie van maandcommissaris 200 jaar geleden werd ingesteld en vandaag de dag nog bestaat. Daar kom ik later nog op terug.

Eerst wil ik een bekentenis doen. Ruim twintig jaar geleden bedacht ik als officier van justitie dat het misschien wel wat voor mij zou zijn, lid worden van een Commissie van Toezicht. Tenslotte was het mijn werk mensen die iets misdaan hadden achter de tralies te brengen. Hun welzijn in de gevangenis had ik graag in de gaten willen houden en ook hun klachten had ik in alle redelijkheid willen afdoen.

Maar zoals dat óók bij veel justitiabelen gaat – u zult dat herkennen – liep het niet zoals deze jonge officier had gedacht. Kandidaat-commissielid Teeven werd afgewezen. Waarom, vraagt u zich nu af. Daar waren degenen die de selectie uitvoerden, glashelder over. Men vond mij destijds te veel op vergelding gericht en te weinig op resocialisatie.

Aan het eind van mijn betoog zal ik op die afwijzing terugkomen. Eerst wil ik ingaan op de titel van deze feestelijke bijeenkomst. 'Detentie, een kostbare zaak; sporen uit het verleden – lijnen naar de toekomst'. Een hele mond vol. Ik vertaal het thema zo. Detentie is niet alleen in financiële zin een kostbare zaak.

Het is ook een taak waar we zorgvuldig mee om moeten gaan, ter bescherming van de rechtspositie van ingeslotenen. Dat geldt voor het verleden, maar ook voor de toekomst.

Het toezicht op de tenuitvoerlegging van straffen en maatregelen zoals de commissies dat al 200 jaar uitvoeren, is inderdaad een kostbaar goed. We hechten daar zo aan dat we niet bezuinigen op deze post. Dat mag in dit tijdsgewricht bijna een unicum heten. Zoals u weet wordt er gekort op de hele rijksbegroting en daar is die van Veiligheid en Justitie geen uitzondering op. Maar op de ondersteuning van CvT's doen we dat nadrukkelijk niet!

Koninklijke hoogheid, dames en heren. Er komen nog veel sprekers na mij, die twee andere elementen in de titel van deze bijeenkomst zullen bespreken. Zij zullen verleden en toekomst belichten. Ik noem er twee. Procureur-generaal bij de Hoge Raad - Jan Watse Fokkens – zal spreken over de historie en de positie van de Commissies van Toezicht door de jaren heen. Theo Afman (projectleider 'Technologie Trendanalyse' van de Dienst Justitiële Inrichtingen) verzorgt een doorkijkje naar de toekomst. Hoe futuristisch technologische mogelijkheden misschien ook mogen lijken, die toekomst is dichterbij dan u denkt. En het zal het werk van de CvT's beïnvloeden.

Als u mij toestaat, maak ik een enkele opmerking vanuit het verleden *én* kijk ook naar het heden met een lichte vooruitziende blik. Regeren is tenslotte lessen trekken uit het verleden en van daaruit vooruitzien!

Zo moet ook uw voorvader – koninklijke hoogheid- hebben gedacht. Want één van de eerste zaken die Willem I in 1813 regelde, was het herstel van het collegiaal bestuur op lokaal niveau. Gegoede burgers die zich konden veroorloven belangeloos taken op zich te nemen, werden aangezocht zitting

te nemen in die besturen. Net als vóór de Franse bezetting, voeg ik daar aan toe.

In het verlengde van die gedachte bepaalde een Koninklijk Besluit van 9 juli 1814 dat ook voor de gevangenen een collegiaal bestuur zou worden ingesteld. Bestaande uit zeven leden: een burgemeester, een Officier der Rechtbank (daar heb je hem!) en vijf andere leden. De commissieleden moesten bekend staan om hun *menschlievendheid* (met ch). Het zevental kreeg tot taak het *opzicht over de gevangenen* te nemen.

Eén van de commissieleden vervulde voor een maand het dagelijkse toezicht. Deze maandcommissaris deelde disciplinaire straffen uit aan gedetineerden, maar ook wees hij personeel terecht. In de loop van de 19e eeuw werd een inrichtingsdirecteur belast met de dagelijkse gang van zaken. De maandcommissaris beperkte zich tot toezicht houden. Bij de hervorming van het gevangeniswezen in 1953 mochten de commissies ook klachten van gedetineerden behandelen. In 1977 – bij de invoering van de rechtspositie van gedetineerden – kreeg de commissie een volwaardige rechtsprekende taak.

De maandcommissaris heeft al die veranderingen overleefd. In de loop van de tijd hebben deze commissieleden hun functie zo goed aangepast, dat zij nu na 200 jaar nog volop worden gewaardeerd. Niet alleen door de justitiabelen, die er met hun klachten terecht kunnen. Maar ook de medewerkers binnen de inrichtingen. En niet in de laatste plaats ook de verantwoordelijke politici, zoals ik.

Ook in de toekomst blijft goed toezicht belangrijk. Met het oog op ingrijpende ontwikkelingen bij DJI is het van belang dat de CvT's voldoende toegerust zijn én blijven om wettelijk opgedragen taken te kunnen uitoefenen.

'Een kostbare zaak' – zoals in de titel van dit feestelijke samenzijn verwerkt is - moet wat mij betreft dan ook gelezen worden als: iets waar we zuinig op moeten zijn.

Nederland is met zijn Commissies van Toezicht in iedere inrichting misschien niet uniek. Waar we zeker trots op mogen zijn is de manier waarop de commissies zijn ingebed in ons penitentiaire stelsel. Eigenlijk is in de 200 jaar de basis niet anders geworden. Een commissie van toezicht is onafhankelijk. Mensen, gerekruteerd uit de samenleving, houden namens de maatschappij toezicht op de tenuitvoerlegging van straffen en maatregelen. Ze kijken als het ware mee over de schouder van de directeur. De samenstelling garandeert dat er voldoende maatschappelijk draagvlak en deskundigheid aanwezig is.

Het is belangrijk dat de leden van CvT's geen salaris, maar vacatiegelden ontvangen. Ik weet dat sommigen over de hoogte klagen. Maar deze niet te uitbundige vergoeding is ook een groot goed. Niemand kan de leden van een commissie ervan verdenken dat het hen te doen is om het geld.

Een ander groot goed is, dat zij andere werkzaamheden hebben, zodat zij niet louter gefocust – zo noemt men dat tegenwoordig – zijn op de justitiële inrichtingen. In deze filosofie past dat een commissielid voor een bepaalde periode benoemd kan worden. CvT-leden worden benoemd voor vijf jaar, deze termijn kan 2x verlengd worden. Zo hou je deskundigheid in huis, kun je na een periode afscheid van elkaar nemen en is het lidmaatschap van een commissie niet oneindig. Doorstroming werkt verfrissend.

Ik wil nog even ingaan op een belangrijke taak van de CvT's, zo niet de belangrijkste taak, de behandeling van individuele klachten. Al moet ik zeggen dat het aantal klachten en de inhoud van de klachten mij als staatssecretaris wel eens overdreven voorkomen. Ik zal geen voorbeelden noemen, u kent ze beter dan ik!

Maar in een rechtsstaat als de onze is het een goed recht dat je ook in de gevangenis kunt klagen bij een onafhankelijk orgaan en dat je klacht serieus genomen wordt. En dat gebeurt dan ook veelvuldig. In 2013 waren er ruim 23.000 klachten op ongeveer 46.000 nieuwe justitiabelen.

Het feit dat de klachten voortkomen van iemand die in detentie zit, heeft vanzelfsprekend invloed op de inhoud van de zaken. De klachten gaan vaak over dezelfde kwesties. Bejegening is er zo één, maar het gaat vaak ook om beslissingen omtrent contacten met de buitenwereld, disciplinaire straffen en vermissing van persoonlijke bezittingen. Veelal zaken die een wezenlijk belang van ingeslotenen raken.

Gelukkig komen niet al deze klachten ter behandeling in de beklagcommissies, veel klachten zijn ongegrond of worden ingetrokken na bemiddeling door de maandcommissaris. Dat systeem lijkt dus te werken. Dat is verheugend, omdat het mijn voorkeur heeft problemen of geschillen zo eenvoudig mogelijk af te handelen, als het kan op buiten-justitiële wijze. Bemiddeling zorgt er voor dat conflicten niet escaleren en draagt zo bij aan een betere sfeer in de inrichtingen. Het kan spanning uit de lucht halen. Een wijziging van de Pbw met daarin een wettelijke verankering van de mogelijkheid van bemiddeling wordt momenteel voorbereid.

Ondanks bemiddeling door de maandcommissaris blijven er nog vele klachten over die grondig zijn behandeld door een Beklagcommissie. U zult begrijpen dat ik grote waardering heb voor de manier waarop deze enorme hoeveelheid klachten is behandeld.

Tot slot – Koninklijke hoogheid, dames en heren - wil ik aandacht besteden aan de Klankbordgroep. De Klankbordgroep is vijf jaar geleden opgericht, naar aanleiding van het rapport 'Werkwijze van commissies van toezicht' van (toen nog) de Inspectie Sanctietoepassing. Een belangrijke conclusie van de

inspectie was dat die werkwijze nogal uiteen kon lopen. De aanbeveling was meer uniformiteit te stimuleren.

Een aantal (vice)voorzitters van CvT's besloot zich daarop te verenigen en bij te dragen aan de verdere professionalisering van de CvT's. Eén van de eerste producten van de Klankbordgroep was het opstellen van een gedragscode en het ontwikkelen van een praktijkgerichte cursus. En nu wordt gewerkt aan een notitie Kwaliteitsontwikkeling, waarbij dankbaar gebruik wordt gemaakt van de input van alle CvT's. Er wordt ook hard gewerkt aan de versteviging en de kwaliteit van de toezichtfunctie. Wat dit betreft verkeren de CvT's in een unieke positie. De combinatie van uw taken: toezicht, advies en rechtspraak biedt voordelen, die andere toezichthouders in ons land niet hebben.

De KBG behartigt de belangen van de CvT's met verve, kan ik uit eigen waarneming zeggen, daarbij ondersteund door de landelijk coördinator. Eén maal per jaar heb ik als staatssecretaris van Veiligheid en Justitie overleg met de Klankbordgroep. Die overleggen maken mij steeds enthousiaster over het werk van de commissies van toezicht. Dat brengt mij terug bij een passage die ik uitsprak aan het begin van mijn betoog. Ik vertelde over de afwijzing die ik 20 jaar geleden ontving. Voor mij was geen plaats in een CvT.

Koninklijke hoogheid, dames en heren. Die beslissing heeft mij niet uit het veld geslagen. Wanneer ik met pensioen ga – zoals het er nu voorstaat zal dat rond de 67 zijn – dus dat moment is nog lang niet aangebroken – zal ik opnieuw een poging wagen.

Misschien word ik dan niet meer bestempeld als repressief gericht en meer bereid tot resocialisatie.

Ik dank u wel.